

Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüñ Teknolojileşmesi

Oral and Written Culture: Technologization of the Word

Burak Atkan

Sakarya Üniversitesi, Halkla İlişkiler
ve Reklamcılık Bölümü, Sakarya,
Türkiye, atkanburak@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 10.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 24.06.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
27.06.2024

Kitap Bilgileri/Book Information

Yazar/Author: Walter J. Ong

Çeviren/Translator: Sema Postacıoğlu Banon

Yayınevi/Publisher: Metis Yayınları

Basım Yılı/Year of Publication: 1995

Sayfa Sayısı/Number of Pages: 233

Walter Jackson Ong, “Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüñ Teknolojileşmesi” eserini “Orality and Literacy: The Technologizing of the Word” orijinal ismi ile 42 yıl önce 1982’de yayımladı. Kitabın Türkçeye tercümesi Sema Postacıoğlu Banon tarafından 1992 yılında yapıldı ve 1995 yılında birinci basımı Metis Yayınları tarafından yayımlandı. Kitap ilk olarak edebiyat eleştirisi ve popüler kültür üzerine başlıklarla birlikte “Yeni Vurgular (The New Accents)” serisinin bir parçası olarak yayımlandı. Terence Hawkes’in genel editörlüğünde olan bu seride bulunan kitaplar, iletişim çalışmalarını etkileyen alanların bir kısmına dair tanıtım sunması itibarıyla iletişimciler tarafından özel ilgi görmüştür.

Ong’un temel argümanı, yazının ortaya çıkışının insan bilişinde radikal bir dönüşüm yarattığı fikri etrafında şekillenir. Ezberlemeye ve kalıpların kullanımına dayanan sözlü kültürlerin, kolektif ve katılımcı bir iletişim biçimini nasıl teşvik ettiğini açıklar. Buna karşılık, yazının soyutlamaya, eleştirel analize ve karmaşık düşünce süreçlerinin gelişimine olanak tanıyan daha doğrusal, bağımsız ve bireysel bir ifade tarzı yarattığını belirtmektedir.

Kitap, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin insan bilinci, kültürü ve düşüncesi üzerindeki derin etkisinin kapsamlı bir analizini sunmaktadır. Ong, okuryazarlığın insan bilinci üzerindeki etkilerini göstermek için çok çeşitli tarihsel, antropolojik ve dilbilimsel örnekler kullanmaktadır. Eski uygarlıklarda yazı dilinin ortaya çıkışını, dini ve felsefi geleneklerde yazının rolünü ve eğitimin, hafızanın ve kişisel kimliğin oluşumu üzerindeki etkisini araştırmaktadır.

Ong, birinci bölümde dilin sözlü niteliğine değinmektedir. Sözlü kültürlerin özelliklerini araştırdığı bu bölümde, konuşmanın, hikâye anlatımının ve sözlü belleğin bilinçleri şekillendirmedeki önemini vurgulamaktadır. Sözlü gelenekler, güçlü bir topluluk duygusu geliştirmesinin yanı sıra anında ve katılımcı deneyimler sağlar. Yazar sözüñ geçici doğası ve bağlam ile olan ilişkisi gibi sözlü kültürün sınırlarının altını çizmektedir. Kitabın ikinci bölümü “Birincil Sözlü Kültürlerin Günümüzde Keşfedilişi”ne değinmektedir. Yazar bu bölümde, Homeros’un İlyada ve Odysseia eserine değinmektedir. Bu şiirleri kim “yazdı?”, “Nasıl yazdı?” nesiller bu soruyu tartışmıştı ve Ong, Milman Parry (1928) ve Adam Parry’nin (1971) çalışmaları üzerinden bu soruya cevap vermektedir.

“Sözlü kültürün psikodinamiği” başlıklı üçüncü bölümde sözlülükle ilgili psikolojik ve kültürel yönler incelenir. Sözlü kültürden okuryazar kültüre geçiş konusunu ele alan bu bölüm sözlü kültürün benzersiz

özelliklerine ve ortaya çıkardığı sonuca dair bilgi vermektedir. Yazılı kültüre hâkim birisinin sözlü kültür mantığını ve bu kültürün baskın olduğu toplumları anlamakta yaşadığı zorluğun farkında olan Ong, sesi ve insanın ses deneyimini ele alarak başlıyor. Ses anında, geçici ve aktiftir. Sözlü kültürde, insanlar yalnızca belleklerinde bulunanları bilirler ve bu nedenle hafıza teknikleri ve akılda kalıcı ifade biçimleri hayati önem taşır (ss. 48-52). Bu durum retorik, belagat hatta demagogluğun sözlü kültürde önemli olduğunun göstergesidir. Eski çağlarda yazılı hazır bir metni bire bir okumak, en beceriksiz konuşmacılara mahsus bir durum idi (Ong, 2000, ss. 56-58). Ong daha sonra, argümanını destekleyen antropoloji, dilbilim, edebiyat ve retorik çalışmalardan elde edilen kanıtlarla birlikte birincil sözlü kültürlerde düşünce ve anlatım biçiminin dokuz özelliğini listelemektedir.

Dördüncü bölümde yazılı kültüre geçiş yapan Ong, “yazı bilincin yapısını değiştirir” başlığıyla yüzyıllar boyunca yavaş yavaş kazanılan yazının ifade kalıpları yoluyla kültürleri değiştirdiğine değinmektedir. Bu bölümde, Platon’un yazı eleştirisi, bir teknolojik araç olarak yazı, el yazısının baskı yazıdan farkı, alfabenin etkisi, ünlü harflerin kullanımının yarattığı fark, okuryazarlığın yayılması, belleğin yerini alan yazı ve sözlü geleneğin direnişi konuları ile yazılı kültüre dair tanıtım sunulmuştur.

Beşinci bölümde yazılı kültürün devamı olarak matbaaya vurgu yapan Ong, çeşitli akademisyenlerin çalışmalarından yararlanarak matbaanın ne olduğunu inceliyor. Bu inceleme Ong’un deyimıyla matbaanın “gözle görünür toplumsal yankılarında ziyade bilincimize sızan ve fark etmeden yansıyan etkileri” üzerindedir (1995, s.141). Matbaanın düşünce ve ifade biçimlerini hem pekiştirdiğini hem de dönüştürdüğünü belirtir. Baskı, otomatik yapısı ve birbirinin aynı sayfaları nedeniyle, metinlerin dizinlenmesini destekler (s. 149); ve bir nesne duygusu yaratır. Bu nesne duygusu bilen ve bilineni ayırmakta ve böylece öznellikten nesnellığe geçişi sağlamaktadır. Bu bölümde ayrıca iletişim teknolojilerinin evrimindeki bir sonraki aşama olarak elektronik medyaya da değinmektedir. Elektronik medyayı sözlü kültüre benzerliklerinden dolayı ikincil sözlü kültür olarak ele alan yazar yeni sözlü kültürün daha amaçlı ve bilinçli olduğunun altını çizmektedir. Aynı zamanda mesafeleri ortadan kaldırması sayesinde birincil sözlü kültüre kıyasla daha geniş bir kitleyi bir araya getirdiğini, McLuhan’ın deyimıyla “küresel köy” oluşturduğunu belirtmektedir (ss. 160-163).

Kitap bu bölüme kadar sözlü ve yazılı kültür kavramlarına, bunların nitelikleri ve sonuçlarını ele alarak dikkat çekmiştir. Altıncı ve yedinci bölümlerde Ong, kendi çalışma alanı olan edebiyat ve retorik tarihi üzerinden bir incelemeye girişmektedir. Altıncı bölümde yazılı ve sözlü kültürde sözlü bellek, öykü çizgisi ve karakter çizimini ele almaktadır. Ong, kitabı yedinci bölümde “birkaç teorem” alt başlığıyla sonlandırmaktadır. Burada sözlü gelenek ve bu gelenekten okuryazarlığa geçiş üzerine, kitapta zaten ifade edilen açıklamalarla yer yer kesişen varsayımlar teoremler biçiminde sunulmuştur.

Sözlü Kültür

Dünya nüfusunun %70’i ya okuyamıyor ya da okumamayı tercih ediyor. Yapılan araştırmalar sonucunda, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun sözlü kültürle yaşadığına dair genel bir tahmin bulunmaktadır (Lovejoy, 2008, s. 131). Bu araştırmalar, okuma oranını belirli testlerle ölçmektedir. Basit okuma becerilerinin ötesinde, eleştirel ve analitik düşünme, okuduğunu anlama ve üzerine düşünme gibi yazılı kültürle bağlantılı düşünce biçimlerini esas alan bu testler, dünyanın büyük çoğunluğunda hâlâ sözlü kültürün hâkim olduğunu göstermektedir. Dünyanın en az %80’i, yazılı kültür aracılığıyla iletişimi duymamakta ya da anlamamaktadır (Madinger, 2013, s. 19). Bu insanlar, öğrenme yöntemi olarak sözlü kültürü tercih etmektedirler. Bu durum, sözlü kültürün neden hâlâ önemini koruduğunun bir göstergesidir. İlk anlamıyla sözlü kültürün ortadan kalktığını ya da en azından dönüşüm geçirdiğini söylemek mümkündür. Ancak, sözlü kültürün tamamen yok olması mümkün değildir. Yazı ve elektronik araçlardaki gelişmeler, sözlü iletişimi ortadan kaldırmamıştır. Aynı zamanda yazı, sözün zıttı değildir.

Sıklıkla sözlülük ve okuryazarlık, yalnızca kendi çözümlerini sunan iki çelişkili kavram olarak sunulmaktadır. Ancak ne sözlülük ne de okuryazarlık bu bağlama yerleştirilmemelidir. Madinger'in (2013, s. 17) deyimiyle, "ne bir diyalektik ne de okuryazarlığa karşı sözlülük." Sözlü kültürü yeniden yakalamak, okuryazarlığı terk etmek veya ihmal etmek anlamına gelmemelidir; bu, aynı yapbozun başka bir parçasının tanımıdır.

Sözlü öğrenenler, tüm öğrenme sürecini yazılı olarak öğrenenlerden farklı deneyimler. Sözlü öğrenme tercihinin ilişkin bir görüş, öğrenenlerin sözlü veya yazılı olarak kategorize edilmesinden ziyade bir sürekliliğe dayalı olarak öğrendiklerini belirtmektedir (Moon, 2016, s. 18). Sözlü ve yazılı kültürde öğrenme süreci hakkında kayda değer bir çalışma olarak Luria'nın (1976) "Cognitive Development: Its Cultural and Social Foundations" (Bilişsel Gelişme: Kültürel ve Toplumsal Temelleri) kitabı öne çıkmaktadır. Orta Asya bozkırlarında yaşayan az eğitilmiş insanların bilişsel süreçlerini ve kültürel bağlamlarının bu süreçler üzerindeki etkisini incelemiştir. Yazılı ve sözlü kültüre dair önemli bilgiler sunması itibarıyla Ong'un üzerinde durduğu bir çalışma olmuştur.

Walter Ong'a göre matbaa, insanların düşüncelerini diğer tüm icatlardan daha fazla değiştirmiştir. Nörologlar, okumayı öğrenmenin beyni farklı bir şekilde yeniden yapılandırıldığını göstermek için görüntüleme testleri kullanmışlardır (Fields, 2011). Okuryazarlık süreci, insanların yalnızca mesajları nasıl aldıklarını değil, aynı zamanda onları nasıl işlediklerini, hatırladıklarını ve nasıl yeniden ürettiklerini de değiştirir. Yazılı ve sözlü öğrenme süreçleri, bilgi edinme ve işleme yöntemleri açısından önemli farklılıklar gösterir. Yazılı öğrenme sürecinde, öğrenenler metinleri okuyarak ve notlar alarak bilgiyi sindirirler. Bu süreçte mantıksal analiz ve yapılandırılmış düşünme ön plandadır. Yazılı materyaller üzerinden yapılan öğrenme, genellikle soyut düşünce ve kavramsal çerçeveler etrafında şekillenir. Öğrenciler, bilgiyi daha sonra hatırlamak için yazılı belgeleri ve notları kullanır. Öte yandan, sözlü öğrenme sürecinde, bilgi paylaşımı daha çok hikâye anlatımı, diyaloglar, semboller ve jestler aracılığıyla gerçekleşir. Sözlü öğrenme, görsel ve işitsel unsurları bir araya getirir ve deneyimsel öğrenmeye daha fazla önem verir. Bu yöntem, bilgiyi aktarmada daha dinamik ve etkileşimli bir yaklaşımı temsil eder. Sözlü öğrenenler, bilgiyi hatırlamak için hafıza teknikleri ve görsel imgelerden yararlanır. Diğer bir deyişle yazılı öğrenme mantık ve analiz üzerine kuruluyken, sözlü öğrenme daha çok deneyim ve görselleştirme üzerine odaklanır. Her iki yöntem de kendi içinde farklı avantajlar sunar ve öğrenenlerin bilgiye erişim ve onu kullanma biçimlerini çeşitlendirir.

Ebeveynler, küçük çocuklar ve yetimler arasında eğitim yokluğunu ve okuma ve yazmanın değerinin azaldığını gördüğümüz kentsel gecekondu mahallelerinin muazzam genişlemesi göz önüne alındığında, Birleşmiş Milletler'in %80 okuryazarlık oranı aşırı görünebilir (Roser ve Ortiz, 2013). 2031'e kadar, yalnızca Kanada'da okuma yeterliliğinde %25'lik bir düşüş yaşanması beklenmektedir. Türkiye söz konusu olduğunda yapılan araştırmalar dünya ortalamasının gerisinde olduğunu göstermekte ve eğilimin olumsuz yönde olduğunu vurgulamaktadır (Bozkurt, 2016, s. 1681; Aytas, 2005, s. 462). Düşüş eğilimini anlamak için PISA'da okuryazarlığın nasıl tanımlandığına değinmek gerekmektedir.

Toplum, ekonomi ve kültür zaman içinde değiştiğçe, okuma ve okuryazarlık tanımları da değişmiştir. Öğrenme fikri ve özellikle de yaşam boyu öğrenme fikri, insanların okuryazarlığa bakışını değiştirmiştir. Günümüzde okuryazarlık, yalnızca okulun ilk yıllarında öğrenilebilen bir beceri olarak görülmemektedir. Bu anlamda PISA'da okuryazarlık terimi yerine okuma okuryazarlığı (reading literacy) tercih edilmektedir. Okuma okuryazarlığı, temel çözümlenmeden kelime bilgisine, gramer ve daha karmaşık dilbilimsel ve metinsel öğelere ve küresel farkındalığa kadar çok çeşitli bilişsel yetenekleri kapsamaktadır (OECD, 2010, s. 23).

Yazılı Kültür

İnsanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, gelişmiş bir dil yeteneğine sahip olmasıdır. İletişim kurma yeteneği birçok canlıda bulunmasına rağmen, karmaşık ve soyut düşünceleri ifade edebilme

kabiliyeti sadece insana özgüdür. Yazılı kültür, insanlık tarihinin yaklaşık yüzde onluk bir döneminde ortaya çıkmıştır. Homo Sapiensin 30 - 50 bin yıl boyunca varlığını sürdürmesine rağmen, yazının icadı sadece 6 bin yıl öncesine dayanır. Bu dönemin büyük bir kısmında insanlar sözlü kültürle yaşamış ve bilgi aktarımını sözlü geleneklerle sağlamışlardır. Yazının keşfi, insanlık tarihinde devrim niteliğinde bir değişimi başlatmış ve bilgiyi daha kalıcı ve güvenilir bir şekilde saklama imkânı sunmuştur.

Yazı, Sümerler tarafından ekonomik ihtiyaçlar doğrultusunda icat edilmiştir. İlk yazılar, tarımsal ürünlerin kaydedilmesi, ticaretin düzenlenmesi ve vergi toplama gibi pratik amaçlar için kullanılmıştır. Yazılı kültür, başlangıçta belirli bir sınıfa ait olmuş, ancak zamanla yaygınlaşarak toplumun geniş kesimlerine ulaşmıştır. Yazılı kültürün en büyük katkılarından biri, soyut düşünceyi ve analitik düşünme yeteneğini geliştirmesidir. Ong'un belirttiği gibi, yazı, bilgiyi sözlü kalıplardan çıkarıp yazılı metinlerde saklayarak zihne özgün ve soyut düşünme yolları açmıştır. Bu, insan zihninin daha karmaşık ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmesine olanak tanımıştır. Yazı, aynı zamanda belleğin çürümesini önlemiş ve bilgiyi nesiller boyunca koruyarak aktarılmasını sağlamıştır.

Platon'un yazıya yönelik eleştirileri, yazının insan zihnindeki düşünceyi dışsallaştırması, belleği zayıflatması, yanıt verememesi ve kendini savunamaması üzerine odaklanmıştır. Ancak, günümüzde yapay zekâ ve dijital teknolojiler, bu eleştirilerin bazılarını yeniden tartışmaya açmıştır. Yazılı kültürün sakıncalarına karşı alınan önlemler, okuma ve yazma sürecini yönlendirecek arabolucuların varlığını öngörmüştür. Bu durum, bilginin güvenilir bir şekilde aktarılmasını ve yanlış anlaşılmanın önlenmesini sağlamıştır.

Matbaanın icadı, yazılı kültürün toplumda yer edinmesini hızlandıran bir diğer önemli gelişmedir. Coğrafi keşifler ve yeni yerlerin keşfiyle birlikte, yazılı eserlere olan talep artmış ve matbaa, bu talebi karşılamak için bir çözüm olmuştur. Matbaanın icadı, bilginin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış ve okuryazarlık oranlarının artmasına katkıda bulunmuştur. Günümüzde yazılı kültür, dijital teknolojiler ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte dönüşüm geçirmektedir. Elektronik kitaplar, dijital arşivler ve çevrimiçi platformlar, bilginin daha hızlı ve geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamaktadır. Ancak, bu dönüşüm sürecinde yazılı kültürün temel değerleri olan eleştirel düşünme, analitik yetenekler ve derinlemesine okuma becerilerinin korunması önemlidir.

Yazılı kültür, insanlık tarihinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Bilginin kalıcı ve güvenilir bir şekilde saklanmasını, soyut ve analitik düşünme yeteneklerinin gelişmesini sağlamış, ekonomik ve sosyal yaşamı derinden etkilemiştir. Günümüzde dijital dönüşümle birlikte yazılı kültürün evrimi devam etmekte, bu süreçte yazılı kültürün temel değerlerinin korunması ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

İkincil Sözlü Kültür

Birincil sözlü kültür, bilginin sözlü olarak iletilip aktarıldığı toplumların özelliklerini tanımlar. Hikâyeler, atasözleri, şarkılar gibi hafızayı destekleyici unsurlar aracılığıyla bilgi nesilden nesle aktarılır. Bu tür kültürlerde iletişim genellikle doğrudan etkileşim ve paylaşılan bir deneyim olarak yaşanır. Ong'a göre, birincil sözlü kültürlerde zamanın akışı ve anlık iletişim ön plandadır.

İkincil sözlü kültür ise, elektronik medyanın etkisiyle ortaya çıkan bir fenomendir. Radyo, televizyon, internet gibi araçlar aracılığıyla iletişim yeniden sözlü ve sesli hale gelir. Ancak bu kez, bilgi sözlü olarak aktarılmasına rağmen, iletişim teknolojileri aracılığıyla kolayca kaydedilip erişilebilir hale gelir. Ong'a göre, ikincil sözlü kültürde dijital medya, sözlü geleneğin dinamizmini ve anlık etkileşimini korurken, aynı zamanda yazılı kültürün sağladığı bilgi saklama ve paylaşma avantajlarını sunar.

Yazının, matbaanın, telekomünikasyonun ve dijital medyanın ortaya çıkışı, iletişim süreçlerini ve bunların toplumsal sonuçlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Ong kitabında elektronik devrimin sonucunu ikincil sözlü kültür olarak ele almaktadır. İkincil sözlü kültür, yazılı kültür ve yazının varlığına bağlı olan bir sözlülüktür. Birincil sözlü kültür gibi seste var olmasına rağmen, yazılı kültürü temel alması ve buna

dayanması itibariyle birincil sözlü kültürden ayrılır. Bu nedenle, ikincil sözlü kültür genellikle tekrarlayıcı, gereksiz, rekabetçi gibi birincil sözlü kültüre atfedilen özelliklere sahip değildir. Buradan hareketle ikincil sözlü kültüre sahip kültürlerin, birincil sözlü kültürlere benzemek zorunda olmadığı söylenebilir.

Bu noktada Ong bir ayırım yapmaktadır. İkincil sözlü kültür, bir kültürün yazılı kültüre tam olarak geçiş yapmadığı ve birincil sözlü kültürlerin birçok özelliğini koruduğu "sözlü kalıntı" ile karıştırılmamalıdır. İkincil sözlü kültür, okuryazarlık sonrası bir fenomendir, oysa sözlü kalıntı, okuryazarlık öncesinden okuryazarlığa geçişte bir aşamadır. Walter J. Ong, ikincil sözlü kültür kavramını ilk olarak *Retoric, Romance, and Technology* (2012, s. 285) adlı kitabında tanımlamıştır: "İkincil sözlü kültür, yazı, matbaa ve onunla birincil sözlü kültür arasına giren ve bizim bir parçamız olarak kalan rasyonalizm çağının bireyselleştirilmiş içe dönüklüğü -her ne kadar ondan ayrılrsa da- üzerine kuruludur."

İkincil sözlü kültür, modern iletişim teknolojilerinin etkisiyle ortaya çıkan dinamik bir yapıdır. Bu kültür, insanlara anlık erişim ve etkileşim sağlayarak, birincil sözlü kültürün anlık iletişim özelliklerini dijital platformlara taşır. Elektronik medya, sesli iletişimin yanı sıra görsel unsurların da etkili bir şekilde kullanılmasına olanak tanır, böylece iletişim daha zengin ve etkili hale gelir. İkincil sözlü kültür, sürekli değişen ve evrilen bir yapıya sahiptir; bu da bireylerin seslerini duyurmalarına ve küresel bir kitleyle anında etkileşime geçmelerine olanak tanır. İnternet ortamı, anonim iletişim imkânı sunar ve bireylerin dünya genelinde farklı kültürlerden insanlarla etkileşimde bulunmasını sağlar. Ancak, bu ortamın getirdiği hızlı bilgi tüketimi ve yüzeysel ilişkiler eleştirilere yol açar; derin düşünce ve eleştirel analizin yeterince yapılmadığı savunulur. Walter J. Ong'un kitabında tartışılan ikincil sözlü kültür kavramı, modern iletişim teknolojilerinin kültürel ve bireysel yaşam üzerindeki derin etkilerini anlamamıza yardımcı olur. Bu kavram, insan iletişiminin ve bilincinin sürekli olarak evrildiğini ve teknolojik gelişmelerin bu evrim üzerinde nasıl bir rol oynadığını anlamamızı sağlar.

Sonuç olarak Ong'un kitabı, sözlü ve yazılı kültür arasındaki farkları derinlemesine analiz ederek önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin bir ilerleme olduğu fikrine meydan okumakta ve çoklu bilişsel çerçevelerin bir arada var olduğunu vurgulamaktadır. Kitap, tarihsel, antropolojik ve dilbilimsel örneklerle desteklenen argümanlarıyla okuyucuya zengin bir bakış açısı sunmaktadır.

Ong, çalışması ile sözlü ve yazılı kültürü bir ikililik içerisinde değil bir bütün olarak ele alma gayretini içerisindedir. İki farklı kültürün birbiri ile olan ilişkisini ele almaktadır. Bu anlamda geçmişe ve geleceğe dair daha somut öngörüler sunmaktadır. Sözlü kültürün bir parçası ya da ürünü olan düşünceleri, eserleri ve olayları olması gerektiği gibi kendi döneminin şartları çerçevesinde inceleme imkânı sunmaktadır. Aynı şekilde yazılı kültür ve günümüzde adı geçen görsel kültür ya da Ong'un deyişiyle ikincil sözlü kültüre dair daha doğru tespitler yapma fırsatı sağlamaktadır.

Özet olarak Walter J. Ong'un "Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü'nün Teknolojileşmesi" adlı eseri, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin insan bilinci ve kültürü üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele alan kapsamlı bir çalışmadır. Ong'un analizi, teknolojinin iletişim üzerindeki etkilerini anlamak ve modern toplumda sözlü ve yazılı kültürlerin etkileşimini incelemek için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu kitap, iletişim çalışmaları, antropoloji, dilbilim ve kültürel çalışmalarla ilgilenen herkes için temel bir başvuru kaynağıdır.

Kaynakça

- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Bozkurt, B. Ü. (2016). Türkiye’de okuma eğitiminin karnesi: PISA ölçeğinden çıkarımlar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1673-1686.
- Clanchy, M. T. (1979). *From memory to written record: England 1066-1307*. Harvard University Press.
- Eisenstein, E. (1979). *The print press as an agent of change: Communications and cultural transformations in early-modern Europe*. Cambridge University Press.
- Fields, R. D. (2011, August 20). *Genius across Cultures and the “Google Brain”*. Scientificamerican. <https://blogs.scientificamerican.com/guest-blog/genius-across-cultures-and-the-google-brain/>
- Lovejoy, G. (2008). The extent of orality. *The Journal for Baptist Theology And Ministry*, 5(1), 121-133.
- Lurria, A. R. (1976). *Cognitive development: Its cultural and social foundations*. Harvard University Press.
- Madinger, C. (2013). A literate’s guide to the oral galaxy. *Orality Journal*, 2(2), 13-40.
- Moon, W. J. (2016). Fad or renaissance? misconceptions of the orality movement. *International Bulletin of Mission Research*, 40(1), 6-21. <https://doi.org/10.1177/2396939315625979>
- OECD. (2010). *PISA 2009 results: What students know and can do*. OECD. <http://www.oecd.org/dataoecd/10/61/48852548.pdf>
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve yazılı kültür: sözün teknolojileşmesi*. S. Postacıoğlu-Banon (Çev.). Metis Yayınları.
- Ong, W. J. (2000). *The presence of the word: Some prolegomena for cultural and religious history*. Global Academic Publishing.
- Ong, W. J. (2012). *Rhetoric, romance, and technology: studies in the interaction of expression and culture*. Cornell University Press.
- Parry, A. (1971). *The making of Homeric verse: The collected papers of Milman Parry*. Clarendon Press.
- Parry, M. (1928). The Homeric gloss: a study in word-sense. *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 59 (1928), 233-247. <https://doi.org/10.2307/282988>
- Roser, M. ve Ortiz-Ospina, E. (2013). *Literacy*. Our World İn Data. <https://ourworldindata.org>

Makale Bilgi Formu

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.